Om Sparagmiterna vester om Ströms Vattudal

A. G. Högbom

To cite this article: A. G. Högbom (1898) Om Sparagmiterna vester om Ströms Vattudal, Geologiska Föreningen i Stockholm Förhandlingar, 20:3, 108-110, DOI: [10.1080/11035899809453978](https://doi.org/10.1080/11035899809453978)

To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/11035899809453978>

Published online: 06 Jan 2010.

Submit your article to this journal [↗](#)

Article views: 4

View related articles [↗](#)

Anmälanden och kritiker.

Om Sparagmiterna vester om Ströms Vattudal.

Af

A. G. HÖGBOM.

I sista häftet af Geol. Fören. Förhandl. äro publicerade några observationer af P. A. JONSON och T. GUMÆLIUS öfver berggrunden inom ofvannämnda, hittills föga kända trakt. Den till uppsatsen fogade kartan visar en anmärkningsvärd olikhet med den af mig till »Geologisk Beskrifning öfver Jemtlands Län» utarbetade öfersigtskartan, i det att det af mig såsom *röd sparagmit* utmärkta området af dessa författare betecknas såsom *grå sparagmit*, hvarvid äfven anmärkes, att någon röd sparagmit icke der af dem träffats anstående.¹ Då det häraf kunde synas, som om jag utan skäl skulle hafva betecknat ifrågavarande område såsom upptaget af röd sparagmit, eller såsom om den geolog, hvars dagboksanteckningar legat till grund för min uppfattning, meddelat mindre korrekta observationer, anser jag mig med några ord böra angifva de skäl, som bestämde mig för att beteckna området på sätt som skett. Frågan har nog också dessutom sitt teoretiska intresse för tolkningen af sparagmiternas geologi, och det var antagligen ur den synpunkten den nu publicerade undersökningen företogs. Denna sida af saken skall jag emellertid icke här vidare ingå på, utan blott anmärka, att den divergens i uppfattningen af sparagmitbergarternas åldersförhållanden, som förefinnes mellan TÖRNEBOHM och mig, äfven fått sitt uttryck i de olika beteckningarna af berggrunden inom ifrågavarande område.

Dr ARNELLS dagbok, som med undantag af ett par observationer från annat håll varit det enda materialet för kartläggningen af detta område, innehåller häröfver följande anteckningar, som jag meddelar i sammandragen form, utan uteslutande af något för frågans belysning väsentligt.

¹ Rödgrå kvartsitsandsten omnämnas dock (obs. 26 och 27).

Vid Lillbyvattnet är krossgruset rikt på skärffvor af röd lerskiffer (= Jahlvattnets), röd sandsten, konglomerat och lerskiffer. Vid bäcken till Lillbyvattnet anstår ljus, grå kvartsit och, längre norrut efter bäcken lerskiffer. På norra sidan af Långtjern kvartsit och konglomerat. Strax norr om Svanavattnet är en N—S-lig moränbildning beströdd med väldiga block af ljus röd, grofkornig kvartsitsandsten och konglomerat. Söderut från Svanavattensdammen, i slutningen af Granberget, anstår rödt kvartsitkonglomerat. Mellan Granberget och Ruvsvattensån väldiga block af hvitt och rödt kvartsitkonglomerat. Vid samma å skiffer, konglomerat och kvartsit i vexellagring. I krossgruset omkring Finnvattnet uteslutande lerskiffer. Mellan Öjaren och Finnvattnet omnämnas ej heller röda kvartsitbergarter bland blocken, blott lerskiffer och kalkstenar; deremot anmärkas sådana (= Svanabergets) mellan Lakavattnet och Hökvattnet. Mellan Hökvattnet och Tjyvattnet omnämnas väldiga block af blågrå kvartsit. Af de få hemförda provsen syntes mig framgå, att i berggrunden härstädes ingingo bergarter identiska med de röda sparagmiten norr om Ströms vattudal. Dessutom hade jag en observation af SVENONIUS från trakten öster om Ringsjön, der äfven röd sandsten uppgifves vara inlagrad i kvartsit. Det syntes mig af ofvanstående observationer och af den röda sparagmitsandstenens förekomst i strykningsriktningens fortsättning norr om Ströms vattudal antagligt, att den vore rådaude här och hade ungefär den begränsning jag gifvit den på min karta. Såsom ytterligare skäl att antaga den röda sparagmiten med dess konglomerat anstå inom detta område hade jag åtskilliga egendomligheter (utom de ofvan anförda) med afseende på dess utbredning i block, hvilka icke tillfredsställande kunde förklaras ur dess förekomst blott norr om Ströms vattudal. Den oinständigheten, att grå kvartsit iakttagits inom detta område, gjorde mig inga betänkligheter, då jag af erfarenheter från Herjedalen visste, att den röda sparagmiten, särdeles i sina undre delar, ofta vexlar med och öfvergår i grå kvartsitbergarter.

Att af hänsyn till dessa förekomster af grå kvartsit inom trakten beteckna allt sammans såsom grå sparagmit eller kvartsit ansåg jag deremot mindre riktigt, då hvad som eljes inbegripes under denna term icke plägar åtföljas af röda skiffrar, röda sparagmiter och konglomerat. Det är endast tvenne områden, som på min karta öfver länet erhållit tecknet *grå sparagmit*, nemligen Ertsfjellet och trakten SV om Tönnäs. Då dessa förekomster enligt min uppfattning icke genom sin ålder eller sitt geologiska uppträdande torde vara i afsevärd grad skilda från den röda, skulle jag icke hafva urskilt dem, om de ej i de observationer, som deröfver stodo mig till buds, särskildt betecknats såsom grå sparagmit, och jag sjelf ej genom autopsi kände dessa förekomster.

När jag efter fältundersökningarnas afslutande erhöll i uppdrag att utarbета karta och beskrifning öfver länet, insåg jag nog, att observationsmaterialet för trakten V om Ströms vattudal var i hög grad ofullständigt. Vid de korta revideringsresor, jag före arbetets utgif-

vande företog, var det emellertid icke tillfälle komplettera dessa observationer, utan måste jag inskränka mig till hufvudsakligen sådana trakter, der utsigt förefanns att bilda sig ett omdöme om öfverskjutningarnas omfattning och betydelse.

Det är nog under sådana omständigheter mycket sannolikt, att gränserna för de olika formationerna skola i nu afhandlade trakt befinnas mer eller mindre felaktiga. Emellertid synes det mig icke af den uppsats, som gifvit anledning till dessa anmärkningar, bevisadt, att röda sparagmitiska bergarter saknas i denna trakt, utan torde de förefinnas jemte andra kvartsbergarter, som möjligen ej geologiskt höra samman med dem. Det nu föreliggande observationsmaterialet gör det emellertid icke möjligt att med någon säkerhet utskilja dem från hvarandra på kartan.